

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

FACULTATEA DE ISTORIE

OPȚIUNI ISTORIOGRAFICE

Serie nouă

Numărul 2 / 2025

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

2025

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, Laurențiu Rădvan, Mircea-Cristian Ghenghea, Adrian Vițalariu, Felix-Adrian Tencariu (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași), Mihail Băț (Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău)

COMITETUL DE REDACȚIE

Maria-Cristina Ciobanu (redactor șef), Rebeca Cefalan, Adina Amărieuței, Mălina Libiț, Andrei Archiudean, Bogdan-Ștefan Novac, Vlad Lungu (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

Adresa (materiale trimise pentru publicare sau altă corespondență): Facultatea de Istorie, Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”, B-dul Carol I, Nr.11, 700506 - Iași, România.

Telefon: +40 758 550 922 (Comitetul de Redacție); +40 (232) 201056 (Secretariatul Facultății de Istorie)

Website: <https://optiuni-istoriografice.ro/>

E-mail: optiuni.istoriografice.is@gmail.com

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor.

Tehnoredactor: Florentina Crucerescu

Redactor: dr. Marius-Nicușor Grigore

ISSN 1582 – 2842

CUPRINS / SUMMARY

ARTICOLE

- Focul în preistorie: de la supraviețuire la inovație tehnologică /
Fire in Prehistory: from Survival to Technological Innovation
Adina AMĂRIUȚEI..... 7
- Pigmenți și culoare în preistorie: de la primele picturi rupestre la cultura
Cucuteni / Pigments and Color in Prehistory: from the Earliest Cave
Paintings to the Cucuteni Culture
Analisa FOCA 31
- Metode de analiză și evoluția abordărilor în studiul ceramicii arheologice /
Methods of Analysis and the Evolution of Approaches in Archaeological
Pottery Studies
Elena-Camelia PINTILIE..... 63
- A Review of Interpretative Approaches Regarding Ashmounds Features
From Noua Cultures / O analiză a abordărilor interpretative privind
așezările de tip cenușar
Vlad VOINICIUC 89
- The Mobility of the Administrative Personnel in the Roman Empire:
A Perspective on the Career of *Publius Aelius Hammonius* / Mobilitatea
personalului administrativ în imperiul roman: o perspectivă asupra carierei
lui *Publius Aelius Hammonius*
Valeria PÎNTEA..... 107
- Implicarea femeilor peregrine în viața religioasă a cetății Tomis /
Involvement of *Peregrinae* Women in the Religious Life of Tomis
Daria BABII 117
- Considerații privitoare la identificarea satelor lui Oană Ureacli din ținutul
Putnei / Considerations Regarding the Identification of Oană Ureacli's
Villages in the District of Putna
Alecsandru VOICU 125
- Comunitate și societate. O scurtă monografie a comunei Baru din județul
Hunedoara (sec. XIX-XXI) / Community and Society: a Short Monograph
of the Commune of Baru, Hunedoara County (19th–21st Centuries)
Denis-Sorin CĂLUȘER..... 133

Legea învățământului primar din 1924 și aplicarea ei reflectată în unele documente oficiale / The Law on Primary Education From 1924 and its Application Reflected in Some Official Documents

Mihai-Daniel BOTEZATU.....151

Ascensiunea nazismului reflectată în paginile ziarului „Adevărul” (1930-1933) / The Rise of Nazism Reflected in the Pages of the Newspaper „Adevărul” (1930-1933)

Dumitrița ILINCĂI 165

PREZENTĂRI DE CARTE

Mary BEARD, *Laughter in Ancient Rome. On Joking, Tickling, and Cracking Up*, University of California Press, Oakland, 2024, 319 p.

Xenia CHIFEAC..... 183

Valerie HANSEN, *Anul 1000. Exploratori, negustori și începutul globalizării*, trad. Matei Ciurică, București, Corint, 2023, 383 p.

Teodor-Răzvan MOISE 191

Kees BOTERBLOEM, *The Dirty Secret of Early Modern Capitalism. The Global Reach of the Dutch Arms Trade, Warfare and Mercenaries in the Seventeenth Century*, Routledge, New York, 2020, 244 p.

Andrei-Robert VASILACHE 197

Constanța VINTILĂ, Giulia CALVI, Mária PAKUCS-WILLCOCKS, Nicoleta ROMAN, Michał Wasiucionek, *Lux, modă și alte bagatele politicești în Europa de Sud-Est, în secolele XVI-XIX*, Humanitas, București, 2021, 431 p.

Andrei BORDEIANU..... 206

Martyn RADY, *Habsburgii. Ambiția de a stăpâni lumea*, traducere din limba engleză de Lia Decei, prefață de Matei Cazacu, Corint Istorie, București, 2023, 592 p.

Cristiana MURARIU 215

ARTICOLE

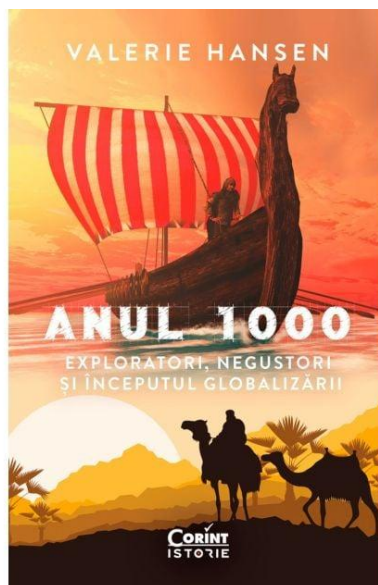
PREZENTĂRI DE CARTE

Valerie HANSEN, *Anul 1000. Exploratori, negustori și începutul globalizării*, trad. Matei Ciurică, București, Corint, 2023, 383 p.

Teodor-Răzvan MOISE*

În urmă cu mai bine de 1000 de ani – la fel ca în zilele noastre – lumea era dezbinată. Această dezbinare era la acea vreme produsul frământărilor religioase și al războaielor, însă, ne este de folos să recunoaștem câteva elemente comune care uneau totuși lumea, nevoia de cunoaștere și de a face comerț. Creștinismul căpăta proporții și se extindea viguros spre Răsăritul Europei, din Pannonia până la Nipru. Imperiul Bizantin cunoștea un nou reviriment, după care își va începe lenta decadere, iar Califatul Omeiad, cu centrul la Bagdad, era cea mai mare piață de aur și de sclavi a epocii. Stepele Asiei erau dominate de feroșii călăreți-arcași, mărilor sudice de întreprinzătorii marinari indieni, în vreme ce China se arăta un izvor nesecat de bunuri trimise pe una dintre cele mai fascinante rute comerciale ale tuturor timpurilor, Drumul Mătăsii. Prin curajul nemărginit al vikingilor, popoarele misterioase de dincolo de Atlantic au intrat în contact cu marea scenă materială și spirituală compusă din Europa, Asia și Africa. În viziunea multor istorici și cercetători, acesta a fost momentul de naștere a globalizării.

În lucrarea *Anul 1000*, Valerie Hansen propune o abordare riguroasă și foarte solidă cu privire la începuturile globalizării, ce a

* Student, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, email: moiseteodor93@gmail.com

determinat acest nou start și cum a început propriu-zis. Autoarea își propune să argumenteze printr-un limbaj accesibil factorii care au determinat apariția globalizării. Reputat istoric și profesor la Facultatea de Istorie a Universității Yale, Valerie Hansen și-a concentrat atenția asupra Evului Mediu, în special asupra Orientului Îndepărtat, fiind preocupată de istoria Chinei tradiționale. Printre scrierile sale de seamă se numără și *Changing Gods in Medieval China, 1127-1279*, *Negotiating Daily Life in Traditional China* și *Voyages in World History*. În anul 2013 a fost premiată cu *Gustav Ranis International book prize*, iar în 2021 a fost aleasă în Academia Americană de Arte și Științe.

Lucrarea vede pentru prima dată lumina tiparului în anul 2020, în limba engleză, la Editura *Scribner*. Varianta în limba română a apărut în 2023 la Editura *Corint*, fiind tradusă de Matei Ciurică și prefațată de istoricul Marian Coman. Prin multitudinea de idei, lucrarea nu poate fi încadrată nici ca monografie și nici ca studiu de caz, îmbinând mai multe tipuri de scrieri, fiind mai degrabă, o istorie globală prin analiza interconexiunilor culturale, economice și politice dintre diferite civilizații în jurul anului 1000. Este o istorie economică, prin faptul că argumentează începuturile globalizării cu mult înainte de ceea ce știm despre marile descoperiri geografice, evidențiind rețele de comerț și schimburi culturale.

Totodată, lucrarea este fără doar și poate o istorie a explorării, detaliind călătoriile și contactele între popoare (vikingii, chinezii, polinezienii). Este și un *non-fiction* academic, foarte accesibil publicului larg, îmbinând scrierea într-un stil narativ cu baza în cercetări arheologice și surse primare, fiind destinată cititorilor ce vor să-și îmbogățească cunoștințele. Putem observa ce a stat la baza inspirației autoarei comparând-o cu alte lucrări ca: *Guns, Germs, and Steel* a lui Jared Diamond sau *1491* a lui Charles C. Mann. În ceea ce privește audiența, nu există un public țintă, lucrarea fiind utilă atât pentru istorici, cât și pentru studenți și pasionați de istorie mondială sau simpli pasionați ai ideii de globalizare, combinând rigoarea academică cu o abordare antrenată, făcând-o potrivită atât pentru cercetători, cât și pentru educația generală.

Contextul apariției lucrării cunoaște o multitudine de motivații pe care ne-am dori să le prezentăm. În primul rând, există un context academic și istoriografic și acest lucru se observă în debaterile asupra originilor globalizării. Istoricii au contemplat foarte mult această

temă, neștiind dacă globalizarea a început odată cu expansiunea europeană din secolele XV-XVI sau dacă are rădăcini mai vechi. Valerie Hansen se alătură unui grup de cercetători ca Janet Abu-Lughod sau Andre Gunder Frank care argumentează ca schimburile culturale existau cu secole înainte de marile descoperiri geografice. Descoperirile arheologice noi (așezări vikinge în America, monede chinezești în Africa de Est) au demonstrat că lumea era mult mai interconectată decât s-a crezut, lucrarea evidențiază aceste dovezi prin prezentarea lor publicului larg.

Există și un context social și cultural, reprezentat de interesul contemporan aflat într-o epocă a globalizării accelerate și marcat și de reacții anti-globaliste, publicul caută răspunsuri din trecut pentru a înțelege prezentul, cartea răspunzând unei mari curiozități despre cum au interacționat diferite culturi înainte de dominația europeană. Bineînțeles, există și motivația personală a autoarei care este o specialistă în Istoria Chinei și a schimburilor culturale, reușind să-și continue munca anterioară (exemplu *The Open Empire*), de această dată adresându-se unui public mai larg, profitând de popularitatea genului *big history*.

Lucrarea reflectă tendințe actuale în istorie (decentrarea europeii, interesul publicului pentru globalizare) și profită de tehnologiile noi de cercetare pentru a rescrie povestea anului 1000. Ingenioasă este abordarea autoarei asupra structurii cărții, începând cu un prolog care ne introduce în lumea exploratorilor, a negustorilor și ne întoarce la cel ce e considerat momentul nașterii globalizării, continuând cu primul capitol care ne prezintă cum arăta lumea în anul 1000, purtându-ne la cel de-al doilea capitol care tratează ipoteza descoperirii Americii de către vikingi și contextul ajungerii vikingilor acolo, în cel de-al treilea capitol, autoarea ne prezintă drumurile panamericane ale anului 1000, continuându-și scrierea cu un al patrulea capitol, intitulat sugestiv *Sclavii europeni*.

În cel de-al cincilea capitol ne prezintă cine a fost cel mai bogat om din lume, iar capitolul șase ne arată de ce a fost Asia Centrală împărțită în două. Autoarea continuă cu scrierea călătoriilor surprinzătoare și în final ne prezintă care este cel mai globalizat loc de pe pământ, finalizând lucrarea cu un epilog.

La nivel de izvoare și metodologie, autoarea utilizează și materializează orice sursă, atât pe cele arheologice, bazându-se aici pe

așezări vikinge descoperite în America de Nord, monede chinezești din perioada Dinastiei Song găsite în Africa de Est și prezența unor artefacte islamice în Scandinavia, cât și surse scrise precum jurnalele călătorilor arabi, ca Ibn Fadlan și Al-Masudi, registre comerciale din vremea Dinastiei Song și relatările despre vikingi în cronicile europene. O sursă de inspirație o reprezintă și Tabula Rogeriana a lui Al-Idrisi, importante fiind pictura și ceramica care ilustrează pe deplin urme ale schimburilor culturale.

Metodologia acestei lucrări este, fără doar și poate, una ingenioasă, bazându-se pe conceptul de istorie conectată- *connected history* care compară civilizații aparent izolate ca de exemplu civilizația Maya cu China pentru a evidenția legături indirecte. Nu putem face abstracție nici de abordarea interdisciplinară care constituie motorul acestei lucrări, combinând arheologia cu antropologia și istoria economică, prezentă fiind și analiza materialelor (traseul mărfurilor prin studii de proveniență). Selectarea exemplurilor nu este neîntâmplătoare, alegând cazuri emblematice precum comerțul cu sclavi în Europa vikingă și rutele de caravană ale polinezienilor pentru a demonstra interconexiuni.

Punctele tari ale lucrării ar fi accesibilitatea cercetărilor de nișă pentru publicul larg, contestarea etnocentrismului prin oferirea unei perspective globale precum și folosirea dovezilor tangibile (monede, ADN) pentru a-și sprijini ipotezele. Din punct de vedere al limitărilor prezente în lucrare, am dori să scoatem la lumină câteva exemple, precum unele conexiuni speculative (influențe culturale indirecte fără dovezi directe), inegalitatea surselor (mai multe documente despre China și Islam decât despre Africa subsahariană) și folosirea unor generalizări ca termenul de globalizare care poate fi anacronic pentru epoca pre-modernă.

Pentru a avea o perspectivă mai diversificată asupra acestui fenomen, putem compara lucrarea aceasta cu altele care propun subiecte similare. Janet Abu-Lughod scrie în anul 1989 lucrarea *Before European Hegemony*, iar Hansen extinde ideile ei despre sistemele comerciale medievale, dar se concentrează pe anul 1000. Charles C. Mann publică lucrarea *1491* și atât Mann, cât și Hansen au folosit arheologia pentru a respinge mitul lumilor izolate, Hansen axându-se doar pe secolele X-XI. Am putea spune că Valerie Hansen folosește o metodologie hibridă (istorie + arheologie + antropologie) pentru a

demonstra că lumea anului 1000 era mult mai complexă și interconectată decât se credea. Deși unele interpretări sunt deschise spre dezbateri, lucrarea oferă o fundamentare solidă prin diversitatea surselor.

Autoarea propune reconsiderarea momentului de început al globalizării, argumentând că acesta a debutat cu secole înainte de marile descoperiri geografice (sec. XV-XVI), punând în lumină și rolul unor civilizații neglijate (polinezienii, imperiile africane) în schimburile globale. Totodată, în carte este prezentă dezvoltarea istoriei conectate, consolidând abordarea global *Middle Ages*, demonstrând că societățile medievale nu erau izolate, inspirând și noi cercetări disciplinare (arheologia comerțului transoceanic). Putem spune că în interiorul lucrării este popularizată istoria globală, prin aducerea în discuție a unor dezbateri academice publicului larg, cartea fiind folosită și în universități pentru cursuri de istorie mondială și studii culturale.

Totuși, cum a fost receptată cartea de public? *The New York Times* a laudat-o ca o poveste captivantă care schimbă percepțiile despre trecut, cartea fiind recomandată și de reviste precum *The Economist* și *History Today* și bestseller la categoria non-fiction istoric, tradusă în multiple limbi. Sunt firești și criticile din partea mediului academic și o primă critică ar fi din partea unor istorici (ex. Patrick Manning) care au contestat folosirea termenului de globalizare pentru perioada pre-modernă, susținând că schimburile erau limitate și necontestate. Hansen vine cu o replică, susținând că globalizarea medievală e diferită de cea modernă, dar insistând pe existența unor rețele de interdependență. Au fost scoase în evidență și unele interpretări controversate precum teza că vikingii au avut un impact semnificativ asupra comerțului global a fost considerată exagerată de unii medievști, ca de exemplu, Neil Prince.

Valerie Hansen a lansat o discuție istoriografică importantă, iar cartea ei continuă să influențeze cercetări recente, firesc, lucrarea se conectează la tendințe actuale ca istoria climatică și de mediu, influențând studii actuale ca *Nature* (2022), arheologie și genetică, globalizare anticolonială și *Digital Humanities* și Reconstituiri 3D. Concluzionând, am putea spune, că este o lucrare în dialog cu prezentul, lucrarea lui Hansen constituind, punctul de plecare în realizarea cercetărilor recente.

O primă temă centrală este reprezentată de lumea deja interconectată în anul 1000 prin comerț, migrații și schimburi culturale, autoarea scoate în evidență și tema lumii multipolare, fără un hegemon global și că globalizarea medievală a fost orizontală (rețele descentralizate), nu verticală (dominație colonială). Există și tema care argumentează faptul că schimburile culturale le-au precedat pe cele economice prin factorul religios care s-a răspândit mai repede decât mărfurile și factorul tehnologic care a circulat pe rute comerciale, dar și prin războaie și migrații.

„În anul 1000, niciun călător nu putea înconjura lumea, dar mărfurile și ideile o făceau deja” și ”Vikingii, negustorii arabi și marinarii chinezi erau globalizatorii uitați ai erei medievale” sunt doar două citate, pe care le-am considerat esențiale să apară în această prezentare.

Prin cartea sa, Valerie Hansen oferă o perspectivă ingenioasă asupra istoriei globale, demonstrând că lumea medievală era mult mai interconectată decât am fi crezut vreodată. Cu ajutorul tehnologiilor actuale și a unei metodologii îndrăznețe, putem spune că motorul globalizării a fost Anul 1000.